

**ZAŁĄCZNIK DO REGULAMINU
REGIONALNEJ ODZNAKI TURYSTYCZNO-KRAJOZNAWCZEJ
„WĘDROWNIK KUJAW I POMORZA”
WYKAZ OBIEKTÓW ZALECANYCH DO ZWIEDZANIA**

RODZAJ	LOKALIZACJA	REGION/ PODREGION/ KRAINA	
I. ARCHITEKTURA			
Mury miejskie, zamki, dwory i pałace	Pałac w stylu neogotyku angielskiego z XIX/XX w. w Janikowie Wieża zamkowa z drugiej połowy XIV w. w Kruszwicy Ruiny zamku z pierwszej połowy XIV w. w Nowym Jasieńcu, gm. Koronowo	Kujawy	
	Dwór obronny z XVI w. w Grochowie, gm. Kcynia Pałac klasycystyczny z lat 1795-1800 w Lubostroni, gm. Łabiszyn Ruiny zamku z przełomu XIV i XV w. w Wenecji, gm. Żnin Wieża ratuszowa z XV w. w Żninie	Pałuki	
	Ruiny zamku z XV w. w Gołańczy Alumnat Kosmowskiego z lat 1773-1775 w Trzemesznie	Wielkopolska	
	Zespół obwarowań z XIV w. w Chojnicach	Kaszuby	
	Pałac klasycystyczny z lat 1770-1790 w Kamienicy, gm. Gostycyn	Bory Tucholskie	
	Zespół obwarowań z drugiej połowy XIV w. w Nowem Ruiny zamku z lat 1338-1348 w Świeciu	Kociewie	
	Budownictwo drewniane świeckie	Spichrze z XVIII i XIX w. w Bydgoszczy Spichlerz pomenonicki, tzw. „Czarna Warszawa” z XVIII/XIX w. w Otorowie, gm. Solec Kujawski	Kujawy
Chałupy z 2 połowy XIX w. w Rytle, gm. Czersk Chałupa z początku XIX w. w Silnie, gm. Chojnice Chałupy z XIX w. w Wysokiej Zaborskiej, gm. Brusy		Kaszuby	
„Diabelski Młyn” z drugiej połowy XVIII w. w Koronowie Chałupy z połowy XIX w. w Kręgu, gm. Śliwice Chałupy z połowy XIX w. w Rzepicznej, gm. Tuchola Chałupy z końca XVIII i XIX w. w Sucheju, gm. Lubiewo		Bory Tucholskie	
Dawna karczma i chałupy z XIX w. w Bratwinie, gm. Dragacz Pomenonicka chata podcieniowa z 1770 r. w Chrystkowie, gm. Świecie Chałupy z połowy XIX w. w Łążku, gm. Osie Pomenonicka chata podcieniowa z 1837 r. w Mątwach, gm. Nowe Chałupy z końca XVIII i XIX w. w Michału, gm. Dragacz Chałupy z XIX w. w Niedźwiedziu, gm. Świecie Chałupy z połowy XIX w. w Osiu Chałupy z końca XVIII i XIX w. w Wielkim Komorsku, gm. Dragacz Pomenonickie chałupy z połowy XVIII i XIX w. w Wielkim Lubieniu, gm. Dragacz		Kociewie	
Budownictwo drewniane sakralne		Kościół p.w. św. Anny z 1766 r. w Kościuszkach, gm. Jeziora Wielkie Kościół p.w. św. Anny z 1713 r. w Liszkowie, gm. Rojewo Kościół p.w. św. Mikołaja z lat 1733-1734 w Pieraniu, gm. Dąbrowa Biskupia Kościół p.w. św. Marii Magdaleny z 1699 r. we Włókach, gm. Dobrcz	Kujawy
		Kościół p.w. św. Mikołaja z 1674 r. w Gąsawie Kościół p.w. św. Michała Archanioła z 1742 r. w Niestronnie, gm. Mogilno Kościół p.w. św. Wawrzyńca z XVII w. w Parlinie, gm. Dąbrowa Kościół p.w. św. Marii Magdaleny z 1727 r. w Ryszewku, gm. Gąsawa	Pałuki
		Kościół szachulcowy p. w. św. Katarzyny z 1781 r. w Sypniewie, gm. Więcbork Kościół szachulcowy p.w. św. Jakuba Starszego z 1747 r. w Wielowiczu, gm. Sośno	Krajna
	Kościół p.w. św. Marcina z Tours z 1724 r. w Borzyszkowach, gm. Lipnica Kościół p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego z 1642 r. w Leśnie, gm. Brusy Kościół p.w. św. Jana Nepomucena o konstrukcji szkieletowej z 1768 r. w Dąbrówce, gm. Tuchola	Kaszuby	
		Bory Tucholskie	
Budownictwo murowane sakralne	Katedra p.w. św. Marcina i św. Mikołaja z lat 1466-1502 w Bydgoszczy Kościół p.w. św. Mikołaja i św. Konstancji z XIV w. w Gniewkowie Kościół p.w. NMP „Ruina” z XII/XIII w. w Inowrocławiu Kościół p.w. św. Małgorzaty z XII w. w Kościelcu Kujawskim, gm. Pakość Kolegiata p.w. św. Piotra i Pawła z lat 1120-1140 w Kruszwicy Kościół p.w. św. Marii Magdaleny z 1522 r. w Kwieciszewie, gm. Mogilno Kościół i klasztor karmelitów z XVII/XVIII w. w Markowicach, gm. Strzelno	Kujawy	

	Romańsko-barokowy zespół Norbertanek z XII w. w Strzelnie Rotunda p.w. św. Prokopa z 1160 r. w Strzelnie	
	Kościół p.w. św. Mikołaja z XIII/XIV w. w Cerekwicy, gm. Żnin Kościół p.w. św. Michała Archanioła z 1631 r. w Kcyni Kościół pokarmelicki NMP z lat 1778-1780 w Kcyni Kościół p.w. św. Katarzyny z lat 1610-1618 w Smogulcu, gm. Gołańcz Kościół p.w. Narodzenia NMP z 1467 r. w Żernikach, gm. Janowiec Wielkopolski	Pałuki
	Zespół pobenedyktynski z kościołem p.w. św. Jana z XI w. zgotyzowany w XIII/XIV w. w Mogilnie Kościół romańsko-gotycko-barokowy p.w. Wniebowzięcia NMP i św. Michała Archanioła w Trzemesznie	Wielkopolska
	Kościół p.w. Trójcy Świętej z XV/XVI w. w Byszewie, gm. Koronowo Kościół p.w. Trójcy Świętej z lat 1606-1607 w Runowie Krajeńskim, gm. Więcbork	Krajna
	Kościół Farny z lat 1340-1360 w Chojnicach Kościół p.w. św. Jakuba z 1402 r. w Ostrowitem, gm. Chojnice Kościół p.w. św. Mikołaja z lat 1904-1906 wraz z Kalwarią we Wielu, gm. Karsin Zespół poklasztorny z lat 1766-1780 w Zamartem, gm. Kamień Krajeński	Kaszuby
	Kościół pocysterski z XIV w. w Koronowie	Bory Tucholskie
Archeologia	Skansen archeologiczny – piramidy kujawskie z II okresu neolitu polskiego (3500-2500 lat p.n.e.) w Wietrzychowicach, gm. Izbica Kujawska	Kujawy
	Osiedle obronne z 550 r. p.n.e. w Biskupinie, gm. Gąsawa	Pałuki
	Kurhan sprzed 4000 lat w Złotowie, gm. Barcin	Krajna
	Cmentarzysko kurhanowe z IX/X w. w Polanowie, gm. Wyrzysk Cmentarzysko kurhanowe z IV w. p.n.e. – II w. n.e. w Leśnie, gm. Brusy	Kaszuby
II. PRZYRODA		
Rezerваты	Leśny pow. 74,69 ha – „Dziki Ostrów”, gm. Nowa Wieś Wielka	Kujawy
	Leśny pow. 5,8 ha – „Rejna”, gm. Dąbrowa Biskupia	Pałuki
	Leśny pow. 12,10 ha – „Grocholin”, gm. Kcynia	Pałuki
	Leśny pow. 0,48 ha – „Borek”, gm. Sadki	Krajna
	Leśny pow. 10,27 ha – „Gaj Krajeński”, gm. Sępólno Krajeńskie	Krajna
	Leśny pow. 96,09 ha – „Zielona Góra”, gm. Wyrzysk	Kaszuby
	Faunistyczny pow. 70,40 ha – „Jeziro Laska”, gm. Brusy	Kaszuby
	Florystyczny pow. 16,91 ha – „Kamienne Kręgi” koło wsi Odry, gm. Czersk	Kaszuby
	Leśny pow. 102,21 ha – „Brzęki im. Z. Czubińskiego”, gm. Osie	Bory Tucholskie
Leśny pow. 80,90 ha – „Cisy Staropolskie” w Wierzchlesie, gm. Cekcyn	Bory Tucholskie	
Leśny pow. 9,64 ha – „Ustronie”, gm. Czersk	Bory Tucholskie	
Leśny pow. 31,87 ha – „Las Mariański”, gm. Dąbrowa Chełmińska	Ziemia Chełmińska	
Leśny pow. 27,81 ha – „Wielka Kępa Ostromecka”, gm. Dąbrowa Chełmińska	Ziemia Chełmińska	
Pomniki przyrody – głazy	Grota wapienna „Bajka” w parku w Gądeczu, gm. Dobrcz	Kujawy
	Głaz „Kamienny Dom” w Szczepankowie, gm. Dąbrowa	Pałuki
	Głaz w Zabartowie przy drodze do Rościmina, gm. Więcbork	Krajna
	Głazowisko „Piekło” w korycie rzeki Brdy koło Świt, gm. Cekcyn	Bory Tucholskie
	„Kamień Jagiełły” w korycie rzeki Brdy koło Rudzkiego Mostu (dzielnica Tucholi) „Kamień Świętego Wojciecha” w Leosi, gm. Drzycim	Bory Tucholskie
Pomniki przyrody – źródła	„Świętego Huberta” nad Jeziorem Ostrowickim, gm. Dąbrowa	Pałuki
	„Wodogrzmoty Krasnoludków” w rezerwacie „Źródła Stążki”, gm. Cekcyn	Bory Tucholskie
	„Marianki” w Świeciu	Kociewie
	„Świętego Huberta” w Topolnie, gm. Pruszcz „Marii” w Ostromecku gm. Dąbrowa Chełmińska	Ziemia Chełmińska
Pomniki przyrody – drzewa	Dąb „Bartek” o obw. 650 cm przy ul. Toruńskiej w Bydgoszczy	Kujawy
	„Dąb Napoleona” o obw. 624 cm przy leśniczówce Lipniki, gm. Białe Błota	Kujawy
	12 dębów o obw. 200-575 cm na terenie grodziska („Święty Gaj” Wyczołkowskiego) w Nowym Jasińcu, gm. Koronowo	Kujawy
	„Dąb Jagiełły” o obw. 543 cm przy kościele w Łabiszynie	Pałuki
	Dąb o obw. 950 cm przy drodze w Reczu, gm. Rogowo	Pałuki
	Aleja modrzewiowa w Szczepankowie, gm. Dąbrowa	Pałuki
	Lipa „Jadwiga” o obw. 408 cm obok budynku Urzędu Gminy w Szubinie	Pałuki
Dąb szypułkowy im. Władysława Szafera obw. 720 cm przy szosie Potulice – Nakło	Krajna	
Dąb „Szkolniak” o obw. 440 cm w Występie, gm. Nakło n/Notecią	Krajna	
Dęby „Adam” i „Ewa” w leśnictwie Cisewo, gm. Karsin	Kaszuby	
Skupisko dębów o obw. 231-466 cm w Świcie, gm. Cekcyn	Bory Tucholskie	

	Sosna „Królowa Borów” o obw. 300 cm w leśnictwie Lipowa (oddział 128 c), gm. Śliwice Pięciopienny dąb szypułkowy o obw. 200-300 cm na polu za wsią Popielewo, gm. Koronowo	
Parki dworskie w zespołach pałacowo-parkowych	Aleksandrów Kujawski – Zespół Szkół, ul. Wyspiańskiego 4 Kobylniki, gm. Kruszwica	Kujawy
	Grocholin, gm. Kcynia Lubostroń, gm. Łabiszyn	Pałuki
	Samostrzel, gm. Sadki	Krajna
	Sartowice, gm. Świecie	Kociewie
	Ostromecko, gm. Dąbrowa Chełmińska	Ziemia Chełmińska
III. MIEJSCA PAMIĘCI NARODOWEJ		
Pomnik w „Dolinie Śmierci” – Bydgoska Golgota XX w. w Bydgoszczy-Fordonie Pomnik ku czci pomordowanych w latach 1939-1945 mieszkańców Bydgoszczy i regionu na Starym Rynku w Bydgoszczy Cmentarz Bohaterów 1939-1945 na Wzgórzu Wolności w Bydgoszczy Kaplica Męczeństwa Bydgoszczy przy kościele p.w. św. Polskich Braci Męczenników na osiedlu Wyżyny w Bydgoszczy Pomnik na miejscu kaźni w lasach gniewkowskich Kwatera pomordowanych w obozie na Błoni w Inowrocławiu Obelisk w miejscu kaźni przy drodze Strzelno – Cieńcisko, gm. Strzelno Zbiorowa mogiła ofiar na miejscu kaźni w Trzyszczynie, gm. Koronowo Pomnik nieznanego żołnierza poległego we wrześniu 1939 r. we Włókach, gm. Dobrcz Pomnik Powstańców Wielkopolskich w Zamościu gm. Szubin	Kujawy	
Mauzoleum ofiar terroru w Mogilnie	Pałuki	
Mauzoleum ofiar obozu w Karolewie, gm. Więcbork Pomnik Szlaku I Armii WP w Mroczy Cmentarz i pomnik zamordowanych w byłym obozie przejściowym w Potulicach, gm. Nakło n/Notecią Mogiły ofiar i Pomnik Ofiar Hitlerizmu w Zadzimiu, gm. Kamień Krajeński	Wielkopolska	
Pomnik ku czci zamordowanych nauczycieli przy ul. Człuchowskiej w Chojnicach Pomnik w „Dolinie Śmierci” w Iglach (Chojnice) Pomnik ku czci 18 Pułku Ułanów Pomorskich w Krojantach, gm. Chojnice Obelisk ku czci partyzantów „Gryfa Pomorskiego” w Męcikale, gm. Brusy	Krajna	
Pomnik i mogiły ofiar 16 Pułku Ułanów Wielkopolskich w Bukowcu Pomnik i mogiły ofiar terroru w Rudzkim Moście (dzielnica Tucholi)	Kaszuby	
Pomnik i zbiorowa mogiła ofiar terroru niemieckiego w Mniszku, gm. Dragacz	Bory Tucholskie	
	Kociewie	
IV. MUZEA I WAŻNIEJSZE IZBY REGIONALNE		
Muzeum Okręgowe im. Leona Wyczółkowskiego w Bydgoszczy, ul. Gdańska 4 Muzeum Dyplomacji i Uchodźstwa Polskiego w Bydgoszczy, ul. Berwińskiego 4 Pomorskie Muzeum Wojskowe w Bydgoszczy, ul. Czerkaska 2 Stary Kanał Bydgoski oraz Muzeum Kanału Bydgoskiego w III LO w Bydgoszczy, ul. Nowogrodzka 3 Muzeum im. Jana Kasprowicza w Inowrocławiu, ul. Solankowa 33 Dom rodzinny Jana Kasprowicza w Inowrocławiu-Szymborzu, ul. Wielkopolska 11 Izba Pamięci im. gen. Władysława Sikorskiego w Parchaniu, gm. Dąbrowa Biskupia Muzeum Parafialne w Raciążku	Kujawy	
Muzeum Ziemi Szubińskiej im. Zenona Erdmanna w Szubinie, ul. Szkolna 2 Muzeum Kolei Wąskotorowej w Wenecji, gm. Żnin Muzeum Ziemi Pałuckiej w Żninie, pl. Wolności 1	Pałuki	
Muzeum Ziemi Mogileńskiej w Mogilnie z siedzibą w Chabsku, Chabsko 20, gm. Mogilno	Wielkopolska	
Muzeum Ziemi Krajeńskiej w Nakle nad Notecią, ul. Poczтовая 14	Krajna	
Chata Kaszubska, pracownia i zbiory Józefa Chełmowskiego w Brusach Jagliach Muzeum Regionalne w Chojnicach (Brama Człuchowska) Izba Pamięci Powstania Listopadowego w Czersku, LO, ul. Szkolna 3 Izba Pamięci 18 Pułku Ułanów Pomorskich w Szkole Podstawowej w Nowej Cerkwi, gm. Chojnice Muzeum Ziemi Zaborskiej we Wielu, gm. Karsin	Kaszuby	
Muzeum Borów Tucholskich w Tucholi, ul. Podgórna 1	Bory Tucholskie	